

written in the Ukrainian literary language with an admixture of the local dialect and reprinted in many children's magazines and educational publications.

It is characterized the ideological and content uniqueness and didactic focus of the collection "Tales of Transcarpathia" by B. Martynovych.

The significant contribution to the development of the Ukrainian literary fairy tale in Transcarpathia by the famous Galician writer V. Pachovskiy ("Treasure of the Russian Land", "Silver Bell", "Golden Tack", "About Prince Koriiatovych and Yellow Snake Veremii", "Three Kings", etc.) is represented. These works were created with pupils' involvement in the collection of folklore and had a clear national-patriotic focus.

It is found that the folklore and historical heritage of Transcarpathia inspired the development of the literary fairy tale genre by Mariika Pidhirianka, a woman from Galicia. This was manifested in such written works as "Grandmother's Tale", "In a Stranger's Feather" and others, which are classified as Ukrainian classic children's literature. The poetic work "The Tale of the Goldfish" by K. Vahylevych, little known in pedagogical science and literary studies, reflects the fundamental difference between the Ukrainian mentality and the Russian one and extols the cult of work as the greatest human value.

Key words: Transcarpathia, literary fairy tale, national-patriotic education, moral values, V. Grendzha-Donskiy, V. Pachovskiy, B. Martynovych, Mariika Pidhirianka, K. Vahylevych.

Дата надходження статті: 27.04.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Розман І. І.

УДК 377.36.091.2(477)"1958/1991"

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi53.458>

Пислар А. Б.;

orcid.org/0000-0001-6843-4655

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В 1958-1991 РР.

У статті проаналізовано джерельну базу дослідження проблеми виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти України впродовж 1958–1991 рр.

Автором зазначено, що джерельна база виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти 1958-1991 рр. охоплює широкий комплекс історико-педагогічних джерел, зокрема, інформаційні матеріали, спогади, публіцистичні та наукові твори, архівні відомості та записки, монографії, дисертації тощо. Наголошено на необхідності критичного аналізу джерел для уникнення односторонньої інтерпретації подій і фактів, окреслення межнаукової дискусії, уведення до нього контраверсійних питань, визначення бази дослідження.

На основі порівняльного аналізу історико-педагогічних праць з цієї проблематики (О. Данилової, М. Гончара, Ю. Кузьменко, В. Кульчицького, О. Петренко, Н. Слюсаренко та ін.) виокремлено авторську класифікацію джерельної бази дослідження проблеми виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти 1958-1991 рр., яка містить такі групи: нормативно-правові джерела, які регулювали діяльність професійно-технічних закладів освіти, зокрема виховну складову, впродовж досліджуваного періоду; архівні джерела; періодичні видання; нарративні джерела, які умовно можна поділити на дві підгрупи: опубліковані в радянську добу та видруковані після здобуття Україною незалежності; електронні інформаційні ресурси (оцифровані варіанти опублікованих джерел досліджуваного періоду та сучасні, рукописи).

Зроблено висновок, що з другої половини ХХ століття більше уваги було приділено проблемі розвитку професійно-технічної освіти, а також вихованню учнівської молоді у цих закладах. Це, у свою чергу, знайшло своє віддзеркалення в значній кількості історико-педагогічних досліджень, монографіях, навчально-методичних посібниках, наукових та науково-методичних статтях тощо.

Ключові слова: джерельна база, виховання, учнівська молодь, 1958-1991 рр., професійно-технічні заклади освіти.

Постановка проблеми. Основою та початковою точкою будь-якого історико-педагогічного дослідження є його джерельна база, яка представляє певну сукупність або цілісну систему історичних джерел різного походження, різних типів, родів, видів та різновидів, що містять в собі ключову інформацію про історичний процес, явище, подію, особистостей, які брали участь у розвитку певного феномена тощо.

Досліджуючи проблему «Виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти в Україні (1958-1991 рр.)», ми здійснюємо історико-педагогічний аналіз, який передбачає, насамперед, установа джерельної бази дослідження. Це надає змогу виокремити теоретико-методологічні підходи, які сприятимуть уточненню базових понять дослідження та подальшому визначенню періодизації генези проблеми дослідження в її історико-педагогічній ретроспективі.

Аналіз досліджень. Аналізуючи сучасну науково-педагогічну літературу, ми з'ясували, що питання джерельної бази дослідження висвітлено в наукових доробках таких учених, як: О. Адаменко, Л. Березівська, Н. Гупан, Н. Дичек, Н. Калиниченко, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинська та ін. У багатьох наукових дослідженнях автори обґрунтовують власну класифікацію джерельної бази дослідження.

Мета статті – на основі комплексного дослідження історико-педагогічної проблеми виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти впродовж 1958–1991 рр. виокремити та схарактеризувати авторську класифікацію джерельної бази з означеної тематики.

Виклад основного матеріалу. Ми поділяємо думку О. Петренко, «що ґрунтовний науковий аналіз будь-якого історико-педагогічного феномена неможливий без залучення широкого кола джерел, без оволодіння істориками педагогіки основними методами систематизації та групування джерельної бази, адже пізнання процесу розвитку освіти, виховання, педагогічної науки в цілому ускладнюється, а іноді навіть є неможливим, без продуманої класифікації історико-педагогічних джерел» [15, с. 537].

Е. Панасенко та В. Кучков цілком слушно зауважують, що сучасна історико-педагогічна думка дефініцію «джерельна база» визначає як певну сукупність джерел, використання яких в науковому дослідженні дозволяє вирішити всі завдання певної історико-педагогічної проблеми [13].

Джерельні бази різних історичних періодів є специфічними, оскільки, як зазначив Г. Папакін, «чим ближче до нас та епоха, тим насиченішою і різнобічнішою стає сукупність носіїв джерельної інформації про неї» [14, с. 82].

Упорядкування джерельної бази дозволить окреслити межі наукової дискусії, увести до неї всі контраверсійні питання, визначити ґрунтовну доказову базу окреслених свідчень.

Щоб систематизувати джерельну базу досліджуваної в роботі проблематики, проаналізовано низку робіт сучасних учених щодо класифікації історико-педагогічних джерел.

Так, О. Петренко виокремлює наступні групи історико-педагогічних джерел: 1) нормативно-правові джерела; 2) архівні джерела; 3) періодичні видання; 4) праці вітчизняних педагогів, психологів, педологів; 5) навчальні плани, навчальні програми, шкільні підручники та методична література для учителів; 6) інтерпретаційні

джерела; 7) довідкова література та сучасні підручники й посібники для вищої школи [15, с. 539–540].

У дослідженні «Розвиток нижчої професійної освіти на Півдні України у II половині XIX – початку XX століття» (2016) М. Гончар виділяє такі групи джерельних матеріалів: 1) нормативно-правові акти; 2) праці, присвячені підготовці кваліфікованих робітників; 3) звіти; 4) спеціалізовані періодичні видання; 5) довідкові, статистичні та інформаційні видання; 6) історичні та історико-педагогічні дослідження радянського періоду та сучасності, що стосуються даної проблеми; 7) неопубліковані архівні джерела [4, с. 3–4].

Джерельна база дослідження Ю. Кузьменко «Теорія і практика формування освітньої складової фахівців з трудової підготовки (50-і роки XX – початок XXI століття)» (2016) складається з чотирьох груп джерел: нормативно-правові документи; нарративні джерела; архівні матеріали; електронні ресурси [10, с. 9–10].

О. Данилова в науковій роботі «Розвиток професійно-технічної освіти на півдні України (1958–1998 рр.)» (2015) виділяє такі групи джерельних матеріалів: нормативно-правові, архівні документи, нарративні джерела. Науковиця зазначає, що «кожна з названих груп тією чи іншою мірою дозволяє отримати інформацію не лише про історію та розвиток ПТО, а й про форми і методи підготовки кваліфікованих робітників, їх практичні вміння та навички, простежити якісні зміни в навчально-виробничій, виховній, методичній роботі ПТНЗ, кількісні показники і рух контингенту тощо» [6, с. 28].

В. Кульчитський у дисертації «Теорія і практика патріотичного виховання в школах України (1945–2019 рр.)» (2020) виділяє наступні групи джерел: нормативно-правові документи загальнодержавного й місцевого рівнів; архівні матеріали й документи; нарративні джерела; інтерпретаційні джерела; інтернет-ресурси [11, с. 49–51].

Аналізуючи підходи різних науковців до класифікації джерельної бази досліджень, ми з'ясували, що в них відсутній єдиний методологічний підхід. Виділення тих чи інших груп переважно залежить від теми та специфіки її дослідження.

Систематизуючи наявні матеріали з проблеми виховання учнівської молоді в професійно-технічних закладах другої половини XX століття нами було застосовано такий поділ джерельної бази на групи: *нормативно-правові джерела*, які регулювали діяльність професійно-технічних закладів освіти, зокрема виховну складову, протягом досліджуваного періоду; *архівні джерела*; *періодичні видання*; *нарративні джерела*, які умовно можна поділити на дві підгрупи: 1) опубліковані в радянську добу; 2) видруковані після здобуття Україною незалежності; *електронні інформаційні ресурси* (оцифровані варіанти опублікованих джерел досліджуваного періоду та сучасні, рукописи).

Надамо більш детальну характеристику виділеним групам у контексті нашого дослідження.

До першої групи віднесено *нормативно-правові джерела* загальнодержавного й місцевого рівнів, що регулювали систему професійно-технічної освіти в зазначений період, діяльність відповідних закладів освіти, а також ті, які стосуються розвитку теорії і практики виховання учнівської молоді впродовж 1958–1991 рр. До них відносимо законодавчі, нормативні акти уряду УРСР, документи Міністерства освіти тощо. До цієї групи увійшли «Інформаційні збірники Міністерства народної освіти Української РСР», «Інформаційні збірники Міністерства освіти і науки України»; статистичні дані, листування; постанови й розпорядження ЦК КПРС, Ради Народних Комісарів СРСР, колегії Міністерства освіти УРСР та ін. Ця група джерел дозволяє комплексно оцінити основне підґрунтя виховної діяльності в закладах професійно-технічної освіти 1958–1991 рр.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує праця Г. Терещенка [9], де хронологічно зібрано державні документи, постанови, які стосуються підготовки й виховання молодих робітників у навчальних закладах системи професійно-технічної освіти з 1940 по 1987 рр.

Багато нормативно-правових актів міститься в збірках основних законодавчих, інструктивних і нормативних матеріалів і навчально-методичних матеріалів для середніх професійно-технічних училищ [17]. Це дозволяє ознайомитися з наказами, положеннями й інструктивно-методичними вказівками, що видавалися Державним комітетом Ради Міністрів СРСР з питань професійно-технічної освіти у період з 1977 по 1981 роки. Регіональний аспект розкривають збірки обласних документів.

Достатньо інформативними є *архівні джерела*. Ці документи фактично ілюструють, деталізують досліджуване явище. Наприклад, для нашого дослідження є цінною звітна документація різних професійно-технічних навчальних закладів, як окремих на території України, так і загальних обласних, а також рішення колегій Головного управління ПТО, довідки про стан навчально-виховної роботи в училищах, ділове листування, плани та сценарії виховних заходів й ін. з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади й управління України, Державного архіву Херсонської області тощо.

Окрему – третю – групу становлять *періодичні видання*, зокрема такі: «Радянська школа», «Народное образование», «Виховна робота», «Учительська газета», «Педагогічна газета», «Рідна школа», «Директор школи», «Педагогічна майстерня» та ін., які висвітлюють проблеми професійно-технічної освіти досліджуваного періоду.

До четвертої групи – *нарративні джерела* – відносимо навчальні та навчально-методичні посібники, монографії, дисертації з теми дослідження, окремі праці та збірники праць, які висвітлюють розвиток виховання учнівства в закладах професійно-технічної освіти на Україні. Ця група дозволяє усвідомити сутність історичних подій досліджуваного періоду.

Відзначимо найбільш значущі в межах нашого дослідження нарративні джерела. Так, праця А. Веселова «Професійно-технічна освіта в СРСР: Нариси з історії середньої і нижчої профтехосвіти» (1961) [1] окреслює історію створення системи професійно-технічної освіти, типи освітніх установ, специфіку організації навчальних занять у них, методи навчання і виховання тощо.

Узагальнювальна праця колективу авторів під керівництвом С. Батишева «Нариси історії професійно-технічної освіти в СРСР» (1981) [12] розкриває розвиток професійно-технічної освіти в контексті соціально-економічного та культурного розвитку країни.

Проблеми підготовки кваліфікованих кадрів у системі професійно-технічної освіти, зокрема й проблеми виховання учнівської молоді, розкрито в дисертаційних дослідженнях О. Веселової «Підготовка і виховання кваліфікованих кадрів робітничого класу в системі профтехосвіти Української РСР (1966-1970 рр.)» (1982) [2], І. Воєводського «Професійно-технічна підготовка спеціалістів середньої ланки і кваліфікованих робітників для важкої індустрії СРСР (1917-1980 рр.)» (1981) [3], В. Короткого «Підготовка кваліфікованих кадрів робітничого класу в системі професійно-технічної освіти у другій половині 70-тих років (на прикладі Української РСР)» (1990) [7] та ін.

У 80-х роках ХХ століття продовжили дослідження проблем з історії розвитку професійно-технічної освіти в Україні М. Пузанов і Г. Терещенко. У праці «Нариси історії професійно-технічної освіти в Українській РСР» (1981) [12] вони поетапно висвітлили розвиток системи профтехосвіти в Українській РСР у контексті професійно-технічної освіти СРСР. На жаль, авторами мало уваги приділено нормативним документам з проблем профтехосвіти, які приймалися безпосередньо урядом Української РСР.

З оголошенням державної незалежності України в історико-педагогічних дослідженнях відбулися суттєві зміни. Було опубліковано низку наукових робіт, у яких проведено аналіз питань щодо розвитку професійно-технічної освіти у різні періоди і запропоновані нові підходи до їх розгляду. Як результат, в історичній та педагогічній науці відзначається тенденція до переосмислення ключових подій і проблем розвитку системи професійно-технічної освіти.

У монографіях і дослідженнях, проведених сучасними педагогами та вченими в галузі освіти, ми можемо виявити значну кількість важливої інформації, яка стосується

професійно-технічної освіти. Автори глибоко досліджують різні аспекти цього питання і наводять висновки, що сприяють більш повному розумінню і подальшому розвитку професійно-технічної освіти.

Так, у дисертаційному дослідженні О. Коханка «Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітничих кадрів з середньою освітою в Україні (1969-1994 рр.)» (1995) [8] розглянуто соціально-економічні передумови підготовки кваліфікованих робітників із середньою освітою, визначено основні етапи цієї підготовки у професійно-технічних навчальних закладах. У праці визначено особливості поєднання професійної та загальноосвітньої підготовки в професійно-технічних навчальних закладах України.

Грунтовним дослідженням є праця Р. Гуревича «Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах» (1999) [5]. Автор репрезентує концептуальні положення щодо оновлення змісту освіти і навчання у ПТНЗ, визначає їх вплив на розвиток особистості майбутніх кваліфікованих робітників, розробляє теоретичне підґрунтя для використання інноваційних технологій та на основі виявлених тенденцій розвитку системи освіти в Україні та інших країнах, прогнозує напрями розвитку професійно-технічної освіти. У роботі також визначено напрями розвитку професійно-технічної освіти.

У 2004 році було видано енциклопедію «Профтехосвіта України: ХХ століття». Ця історико-педагогічна праця присвячена досвіду підготовки кваліфікованих робітничих кадрів на різних історичних етапах [16]. У книзі висвітлено особливості розвитку системи професійно-технічної освіти в різних регіонах України та представлено основні напрями державної політики щодо підготовки кваліфікованих робітників. Книга містить документи і матеріали з фондів 54 архівів України, законодавчих актів, статистичних збірників та інших видань, упорядкованих у хронологічному порядку. Видання містить також короткі розповіді про викладачів, керівників професійно-технічних навчальних закладів, науковців та громадських діячів (1757 осіб), які висвітлюють їхній життєвий шлях та педагогічні здобутки в галузі професійно-технічної освіти. Тут вміщено бібліографічний покажчик, що охоплює назви видань і публікацій з питань підготовки кваліфікованих робітників, які вийшли друком в Україні за понад 100 років [16].

На окрему увагу заслуговують дослідження з виховання учнівської молоді в закладах освіти. Зокрема, у праці В. Кульчицького «Теорія і практика патріотичного виховання в школах України (1945–2019 рр.)» (2020) обґрунтовано теоретико-методичні засади розвитку патріотичного виховання у школах України в досліджуваний період, окреслено зміст, форми, методи та їх трансформацію протягом визначеної доби [11].

У праці Н. Слюсаренко [18] відображено низку проблем професійно-технічної освіти, трудового навчання та виховання на Херсонщині. У монографії «Трудова підготовка молоді на Херсонщині: історико-педагогічний аспект» (2003) Н. Слюсаренко приділяє особливу увагу змісту, формам і методам трудового навчання в загальноосвітніх школах регіону в різні історичні періоди.

До п'ятої групи увійшли *електронні інформаційні ресурси*, в яких представлено законодавчу та нормативну базу; сучасні матеріали про розвиток виховання учнів у закладах професійно-технічної та фахової передвищої освіти в Україні, оцифровані варіанти опублікованих джерел досліджуваного періоду та сучасні, рукописи.

Підсумовуючи зазначимо, що, як показав проведений аналіз наукових досліджень, науковцями досі не було здійснено комплексного історико-педагогічного аналізу проблеми виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти та її джерельної бази.

Висновки. Таким чином, в процесі дослідження джерельну базу розподілено на кілька груп, а саме: нормативно-правові джерела, які регулювали діяльність професійно-технічних закладів освіти, зокрема виховну складову, протягом досліджуваного періоду; архівні джерела; періодичні видання; наративні джерела (опубліковані в радянську добу

та після здобуття Україною незалежності); електронні інформаційні ресурси. Доведено, що з другої половини ХХ століття більше уваги було приділено проблемі розвитку професійно-технічної освіти, а також вихованню учнівської молоді в цих закладах. Це знайшло своє віддзеркалення в значній кількості історико-педагогічних досліджень, монографіях, навчально-методичних посібниках, наукових та науково-методичних статтях тощо.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо ретельним обґрунтуванням періодизації виховання учнівської молоді в закладах професійно-технічної освіти впродовж 1958–1991 рр.

Література:

1. Веселов А. Н. Профессионально-техническое образование в СССР: очерки по истории среднего и низшего профтехобразования. М.: Всесоюзное учебно-педагогическое издательство профтехиздат, 1961. 435 с.
2. Веселова А. М. Подготовка и воспитание квалифицированных кадров рабочего класса в системе профтехобразования Украинской ССР (1966–1970 гг.): автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.02 «История СССР». К., 1982. 24 с.
3. Воеводский И. К. Профессионально-техническая подготовка специалистов среднего звена и квалифицированных рабочих для тяжелой индустрии СССР (1917–1980 гг.): автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики». Казань, 1981. 34 с.
4. Гончар М. В. Розвиток нижчої професійної освіти на Півдні України у II половині XIX – початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Тернопіль, 2016. 19 с.
5. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 1999. 42 с.
6. Данилова О. І. Розвиток професійно-технічної освіти на півдні України (1958–1998 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Херсон, 2015. 215 с.
7. Короткий В. А. Подготовка квалифицированных кадров рабочего класса в системе профессионально-технического образования во второй половине 70-х годов (на примере Украинской ССР): автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.02 «История СССР». К., 1990. 16 с.
8. Коханко О. М. Становлення і розвиток підготовки кваліфікованих робітничих кадрів з середньою освітою в Україні (1969-1994 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. К., 1995. 299 с.
9. КПСС, Советское государство о подготовке молодой смены рабочего класса, 1940–1987 гг. / сост. Г. И. Терещенко, И. Ф. Курас, Н. Г. Ничкало и др.; предисл. Г. И. Терещенко. К.: Вища шк., 1988. 416 с.
10. Кузьменко Ю. В. Теорія і практика формування освітньої складової фахівців з трудової підготовки (50-і роки ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Тернопіль, 2016. 42 с.
11. Кульчицький В. Й. Теорія і практика патріотичного виховання в школах України (1945–2019 рр.): дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Дрогобич; Тернопіль, 2020. 490 с.
12. Очерки истории профессионально-технического образования в СССР / под. ред. С. Я. Батышева. М.: Педагогика, 1981. 352 с.
13. Панасенко Е., Кучков В. Історико-педагогічне дослідження: сутність, принципи та класифікація джерельної бази. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. № 4 (96). 2019. С. 113–125. Doi: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.4\(96\)2019.196190](https://doi.org/10.31865/2077-1827.4(96)2019.196190)
14. Папакін Г. Джерельна база дослідження українського визвольного руху середини ХХ ст.: методологія і сучасні проблеми. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. 2017. Випуск 53. С. 81–92.
15. Петренко О. Б. До проблеми класифікації джерельної бази історико-педагогічного дослідження. *Педагогічний дискурс*. Хмельницький, 2013. Вип. 15. С. 536–542.
16. Профтехосвіта України : ХХ століття : енциклопедичне видання / за ред. Н. Г. Ничкало. К.: АртЕк, 2004. 876 с.

17. Сборник основных законодательных, инструктивных и нормативных материалов по работе с кадрами в государственной системе профессионально-технического образования. М.: Высшая школа, 1983. 160 с.
18. Слюсаренко Н. В. Трудова підготовка молоді на Херсонщині: історико-педагогічний аспект: монографія. Херсон: Айлант, 2003. 476 с.

References:

1. Veselov, A. N. (1961). Professionalno-tekhnicheskoe obrazovanie v SSSR: ocherki po istorii srednego i nizshego proftekhobrazovaniia [Vocational and technical education in the USSR: essays on the history of secondary and lower vocational education]. Moscow [in Russian].
2. Veselova, A. M. (1982). Podgotovka i vospitanie kvalifitsirovannykh kadrov rabocheho klassa v sisteme proftekhobrazovaniia Ukrainskoi SSR (1966–1970) [Training and education of qualified staff of the working class in the vocational education system of the Ukrainian SSR (1966–1970)]. (Extended abstract of Candidate's Thesis). Kyiv [in Russian].
3. Voevodskii, I. K. (1981). Professionalno-tekhnicheskaiia podgotovka spetsialistov srednego zvena i kvalifitsirovannykh rabochikh dlia tiazheloi industrii SSSR (1917–1980) [Vocational and technical training of mid-level specialists and skilled workers for the heavy industry of the USSR (1917–1980)]. (Extended abstract of Doctor's Thesis). Kazan [in Russian].
4. Honchar, M. V. (2016). Rozvytok nyzhchoi profesiinoi osvity na Pivdni Ukrainy u II polovyni XIX – pochatku XX stolittia [The development of lower vocational education in the South of Ukraine in the second half of the 19th – beginning of the 20th century]. (Extended abstract of Candidate's Thesis). Ternopil [in Ukrainian].
5. Hurevych, R. S. (1999). Teoretychni ta metodychni osnovy orhanizatsii navchannia u profesiino-tekhnichnykh zakladakh [Theoretical and methodological foundations of the organization of training in vocational and technical institutions]. (Extended abstract of Doctor's Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
6. Danylova, O. I. (2015). Rozvytok profesiino-tekhnichnoi osvity na pivdni Ukrainy (1958–1998) [Development of vocational and technical education in the south of Ukraine (1958–1998)]. (Candidate's Thesis). Kherson [in Ukrainian].
7. Korotkii, V. A. (1990). Podgotovka kvalifitsirovannykh kadrov rabocheho klassa v sisteme professionalno-tekhnicheskogo obrazovaniia vo vtoroi polovine 70-kh godov (na primere Ukrainskoi SSR) [Training of qualified staff of the working class in the system of vocational education in the second half of the 70s (using the example of the Ukrainian SSR)]. (Extended abstract of Candidate's Thesis). Kyiv [in Russian].
8. Kokhanko, O. M. (1995). Stanovlennia i rozvytok pidhotovky kvalifikovanykh robitnychykh kadriv z serednoiu osvitoiu v Ukraini (1969-1994) [Formation and development of training of qualified staff with secondary education in Ukraine (1969-1994)]. (Candidate's Thesis). Kyiv [in Ukrainian].
9. Tereshchenko, G. I., Kuras, I. F., & Nichkalo, N. G. (Ed.). (1988). KPSS, Sovetskoe gosudarstvo o podgotovke molodoi smeny rabocheho klassa, 1940–1987 [Communist Party of the Soviet Union, The Soviet state on the preparation of a young generation of the working class, 1940–1987]. Kyiv [in Russian].
10. Kuzmenko, Yu. V. (2016). Teoriia i praktyka formuvannia osvitnoi skladovoi fakhivtsiv z trudovoi pidhotovky (50-i roky XX – pochatok XXI stolittia) [Theory and practice of the formation of the educational component of labour training professionals (the 50s of the 20th century – the beginning of the 21st century)]. (Extended abstract of Candidate's Thesis). Ternopil [in Ukrainian].
11. Kulchytskyi, V. I. (2020). Teoriia i praktyka patriotychnoho vykhovannia v shkolakh Ukrainy (1945–2019) [Theory and practice of patriotic education in Ukrainian schools (1945–2019)]. (Doctor's Thesis). Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University; Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Drohobych; Ternopil [in Ukrainian].
12. Batysheva, S. Ia. (Ed.). (1981). Ocherki istorii professionalno-tekhnicheskogo obrazovaniia v SSSR [Essays on the history of vocational education in the USSR]. Moscow [in Russian].
13. Panasenk, E., & Kuchkov, V. (2019). Istoryko-pedahohichne doslidzhennia: sutnist, pryntsyipy ta klasyfikatsiia dzherelnoi bazy [Historical and pedagogical research: essence, principles and classification of the source base]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, 4 (96), 113-125. doi: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.4\(96\)2019.196190](https://doi.org/10.31865/2077-1827.4(96)2019.196190) [in Ukrainian].
14. Papakin, H. (2017). Dzherelna baza doslidzhennia ukraïnskoho vyzvolnoho rukhu seredy XX st.: metodolohiia i suchasni problemy [The source base for the research of the Ukrainian liberation

- movement of the middle of the 20th century: methodology and modern problems]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna*, 53, 81–92 [in Ukrainian].
15. Petrenko, O. B. (2013). Do problemy klasyfikatsii dzherelnoi bazy istoryko-pedahohichnoho doslidzhennia [To the problem of classification of the source base of historical-pedagogical research]. *Pedahohichnyi dyskurs*, 15, 536–542 [in Ukrainian].
 16. Nychkalo, N. H. (Ed.). (2004). Proftekhosvita Ukrainy: XX stolittia: entsyklopedychne vydannia [Vocational education of Ukraine: the 20th century: the encyclopedic edition]. Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].
 17. Sbornik osnovnykh zakonodatelnykh, instruktivnykh i normativnykh materialov po rabote s kadrami v gosudarstvennoi sisteme professionalno-tekhnicheskogo obrazovaniia [Collection of basic legislative, instructional and regulatory materials on working with staff in the state system of vocational and technical education]. (1983). Moscow: Vysshaia shkola [in Russian].
 18. Slyusarenko, N. V. (2003). Trudova pidhotovka molodi na Khersonshchyni: istoryko-pedahohichnyi aspekt [Employment training of youth in the Kherson region: historical and pedagogical aspect]. Kherson: Ailant [in Ukrainian].

Pyslar A. B.,
orcid.org/0000-0001-6843-4655

SOURCE BASE OF RESEARCH OF THE PROBLEMS OF EDUCATION OF STUDENT YOUTH IN VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE IN 1958-1991

The article analyzes the source base of research on the education of student youth in vocational and technical education institutions during 1958–1991.

The author states that the source base for the education of students in vocational and technical education institutions from 1958 to 1991 includes a wide range of historical and pedagogical sources, in particular, informational materials, memoirs, journalistic and scientific works, archival information, notes, etc., monographs, dissertations, etc. The need for a critical analysis of sources to avoid one-sided interpretation of events and facts, delineation of the framework of the scientific discussion, introduction of controversial issues into it, determination of a thorough basis of research is indicated.

On the basis of the comparative analysis of historical and pedagogical works on this issue (O. Danilova, M. Honchar, Yu. Kuzmenko, V. Kulchytskyi, O. Petrenko, N. Slyusarenko, etc.), an own classification of the source base of research on the education of schoolchildren in institutions of vocational and technical education in 1958-1991, which includes the following groups: regulatory and legal sources that regulated the activities of vocational and technical education institutions, in particular the educational component, during the researched period; archival sources; periodicals; narrative sources, which can be conditionally divided into two subgroups: published in the Soviet era; printed after Ukraine gained independence; electronic information resources (digitized versions of published sources of the studied period and modern manuscripts).

It is concluded that already from the second half of the 20th century, more attention was paid to the problem of the development of vocational and technical education, as well as the education of young students in these institutions. This, in turn, was reflected in a significant number of historical and pedagogical studies, monographs, educational and methodological manuals, scientific and scientific and methodological articles, etc.

Key words: source base, education, student youth, 1958-1991, vocational and technical educational institutions.

*Дата надходження статті: 27.04.2023 р.
Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Стинська В. В.*